

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення

результатів дисертації Суходолі Юлії Олегівни

на тему «Сім'я як чинник розвитку соціального інтелекту молодших школярів під час дистанційного навчання» здобувача наукового ступеня

доктора філософії за спеціальністю 053 Психологія

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

Публічна презентація проведена на кафедрі психології та педагогіки «15» лютого 2024 року, протокол № 7.

1. Актуальність теми дослідження. З початком пандемії COVID-19 деклароване державою право кожної української дитини на освіту було порушено через неможливість відвідування закладів освіти у зв'язку із карантинними обмеженнями. Пізніше, умови воєнного стану в Україні через повномасштабне вторгнення росії призвели до порушення прав дитини: право на життя, бути з сім'єю та громадою, на здоров'я, на особистий розвиток, на піклування та захист. Під час війни в Україні, усі, без винятку, українські діти, пережили порушення їхніх законодавчо визнаних прав, і права на освіту, зокрема. Дистанційне навчання в умовах воєнного стану забезпечує можливості для учнів продовжувати здобувати освіту в Україні незалежно від місця їх поточного перебування, а забезпечення реалізації освітньої і виховної функції повною мірою покладається на сім'ю. У воєнних реаліях українські школярі змушені здобувати знання під звуки повітряних тривог, а їх батьки, не маючи відповідної підготовки чи освіти, змушені здійснювати незвичні для себе функції, і навіть більше – пробувати себе у ролі педагога, наприклад, учителя початкових класів. Таким чином, можливість перебувати у соціальному середовищі та інтегруватись у соціальне життя, реалізовувати своє право на освіту та всебічний розвиток українські діти, наразі, можуть, в основному, у своїх сім'ях. Однак, це відбувається, загалом, в умовах соціальної депривації їх психіки спочатку через карантинні обмеження в умовах пандемії COVID-19, потім – через поєднання карантинних обмежень та введення воєнного стану в країні через напад російської федерації на Україну. Тому актуальним постає питання соціально-психологічно супроводу усіма суб'єктами процесу розвитку соціального інтелекту у молодших школярів у сім'ях.

Таким чином, в ситуації, що склалася в освіті в Україні та за її межами, сім'я в освітньому процесі школярів набуває все більшого значення, особливо в чутливих періодах розвитку їх соціальної сфери. У результаті вимушеної

соціальної депривації молодших школярів потребує пильної уваги взаємодія членів сім'ї як між собою, так і зі школою задля координації спільних зусиль із досягнення як належного рівня розвитку СІ молодших школярів, так і загальної освітньої мети. Отже, вибір теми дослідження та її актуальність визначається недостатністю комплексного дослідження розвитку соціального інтелекту в молодшому шкільному віці у сім'ї в межах психолого-педагогічної теорії та її беззаперечною соціальною значущістю.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження проведено відповідно до напрямів наукових досліджень наукової школи кафедри психології та педагогіки Хмельницького національного університету «Психологічні засади підготовки молоді до сімейного життя» та у межах науково-дослідної роботи «Формування особистості як суб'єкта самотворення» (шифр 0119U103663) (внесок здобувача полягає у визначенні особливостей розвитку соціального інтелекту молодших школярів у сім'ях під час дистанційного навчання).

Тему дисертації затверджено вченою радою Хмельницького національного університету (протокол № 4 від 30 жовтня 2020 р.).

Нормативну базу дослідження складала такі законодавчі документи: Конституція України, Конвенція ООН про права дитини, Концепція Нової української школи, Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту», Закон України «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» від 21.06.2001 р. № 2558-III, Закон України «Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту» від 8.07.2011 р. № 3671-VI, Постанова КМУ від 3.11.1993 р. № 896 «Про Державну національну програму «Освіта» («Україна XXI століття»)), Постанова КМУ від 3.08.2000 р. № 1200 «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань охорони дитинства», Наказ МОН України № 1115 від 08.09.2020 р. «Деякі питання організації дистанційного навчання», Наказ МОН України від 22.05.2018 р. № 509 «Про затвердження Положення про психологічну службу у системі освіти України».

3. Наукова новизна отриманих результатів.

У дисертації *уперше* розроблено теоретичну модель соціально-психологічного супроводу розвитку соціального інтелекту молодших школярів у сім'ях під час дистанційного навчання, яка ґрунтується на відповідному алгоритмі спільних дій сім'ї та школи, що передбачає інтеграцію зусиль дорослих членів сім'ї та засобів і видів професійної діяльності вчителів, описується такими видами діяльності: просвітницькою, профілактичною, діагностичною та корекційною; на основі зазначеної моделі розроблено програму авторського тренінгу «Розвиток соціального інтелекту молодших школярів у сім'ях під час дистанційного навчання», унікальність якої полягає у впровадженні авторського тренінгу

розвитку СІ молодших школярів у сім'ях зокрема, покращення якості їх освіти під час дистанційного навчання та збереження їх психічного здоров'я загалом; *удосконалено* процес соціально-психологічного розвитку компонентів СІ молодшого школяра завдяки розробленій теоретичній моделі соціально-психологічного супроводу розвитку соціального інтелекту молодших школярів у сім'ях під час дистанційного навчання; *набули подальшого розвитку*: змістове наповнення дефініції «соціальний інтелект молодшого школяра» (інтеграційна характеристика, що поєднує прояв його самооцінки та розуміння цінності інших, проявляється у взаємодії з іншими школярами і дорослими, які задіяні в освітньому процесі та є поза ним, передбачає розуміння і застосування норм і правил соціальної поведінки та комунікації, виявленні почуття відповідальності за власні дії (вчинки) та їхні наслідки на підставі аналізу і рефлексії); наукові уявлення щодо спільних дій сім'ї та школи, інтеграції зусиль дорослих членів сім'ї та вчителів задля соціально-психологічного розвитку компонентів СІ молодшого школяра в сім'ї в умовах дистанційного навчання.

4. Теоретичне та практичне значення результатів дисертації полягає в розробленні практичних рекомендацій батькам та педагогам щодо соціально-психологічного супроводу розвитку соціального інтелекту молодших школярів під час дистанційного навчання.

Одержані результати дослідження можуть бути використані шкільними педагогами та психологами, а також батьками молодших школярів, для вдосконалення процесу розвитку їх соціального інтелекту під час дистанційного навчання, а також у процесі професійної підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації педагогічного персоналу, представниками психологічних служб, громадських організацій та батьківських комітетів, які планують та здійснюють шкільні та позашкільні форми взаємодії з молодшими школярами в умовах пандемії, воєнного стану тощо.

5. Використання результатів роботи.

Основні результати дослідження впроваджено в освітній процес КЗЗСО «Ліцей №17 Хмельницької міської ради» м. Хмельницького (довідка про впровадження від 29.09.2023), КЗ ЛОР «Львівський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти» (довідка про впровадження від 13.02.2024), КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти» (довідка про впровадження від 5.06.2023).

6. Особиста участь автора в одержанні наукових та практичних результатів, що викладені в дисертаційній роботі. Усі подані в дисертації наукові результати отримано автором самостійно. У роботах, які написані у співавторстві, особисто здобувачем: у статті «Матеюк О., Суходоля Ю.

Соціальний інтелект: психологічний феномен та теоретична проблема. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2021. Вип. 11. С. 113–123», опублікованій у співавторстві з О. Матеюком, автору належить узагальнення сучасних підходів до поняття «соціальний інтелект». У статті «Матеюк О., Суходоля Ю. Соціальний інтелект: історія виникнення, динаміка точок зору на його сутність та зміст. *Науковий журнал : Psychology Travelogs*. Хмельницький : ХНУ, 2023. №1 С.116-127» опублікованій у співавторстві з О. Матеюком, здобувачка здійснила аналіз та узагальнення різних точок зору низки вітчизняних та закордонних науковців на сутність та зміст соціального інтелекту як складного психологічного феномену. У статті «Суходоля Ю., Потапчук Є. Психологічний клімат сучасної української сім'ї. *Формування особистості сучасного фахівця як суб'єкта самотворення в умовах освітнього простору* : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 30 листопада 2023 р.) / Хмельницький національний університет, кафедра психології та педагогіки. Хмельницький, 2023. С. 308–311.», опублікованій у співавторстві з Є. М. Потапчуком, здобувачка розкрила особливості психологічного клімату сучасної української сім'ї.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі психології та педагогіки Хмельницького національного університету, науковий керівник – доктор психологічних наук, професор **Потапчук Євген Михайлович**.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, встановлено, що дисертаційна робота Суходолі Юлії Олегівни є результатом самостійних досліджень здобувачки, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело. Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

7. Перелік публікацій за темою дисертації із зазначенням особистого внеску здобувача. За результатами досліджень опубліковано 10 наукових публікацій, з них 5 статей (2 – у співавторстві) опубліковано у фахових виданнях України в галузі педагогіки; 5 тез доповідей в збірниках матеріалів конференцій (1 – у співавторстві).

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

1. Матеюк О., Суходоля Ю. Соціальний інтелект: психологічний феномен та теоретична проблема. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2021. Вип. 11. С. 113–123. URL: http://psy-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/11_2021/15.pdf.

2. Суходоля Ю. Функції соціального інтелекту молодших школярів: їх сутність, зміст та структура. *Габітус : науковий журнал*. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. Одеса : Вид. дім «Гельветика», 2022. Вип. 42. С. 96–100. URL: <http://habitus.od.ua/journals/2022/42-2022/16.pdf>.

3. Матеюк О., Суходоля Ю. Соціальний інтелект: історія виникнення, динаміка точок зору на його сутність та зміст. *Науковий журнал : Psychology Travelogs*. Хмельницький : ХНУ, 2023. №1 С.116-127 URL: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-1-12>.

4. Суходоля Ю.О. Теорія та практика розвитку соціального інтелекту молодших школярів у сім'ях під час дистанційного навчання. *Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи*: зб. наук. праць СНУ ім. В. Даля. 2023. № 3 (62). Т. 2. С. 252-262.

5. Суходоля Ю. Підсумкові результати емпіричного дослідження розвитку соціального інтелекту молодших школярів у сім'ях під час дистанційного навчання. *Науковий журнал : Psychology Travelogs*. Хмельницький : ХНУ, 2023. № 3. С. 236–258. URL : <https://doi.org/10.31891/PT-2023-3-22>.

наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

1. Суходоля Ю. Психологічні особливості дослідження соціального інтелекту. *Grundlagen der modernen wissenschaftlichen Forschung* : зб. наук. праць «ΛΟΓΟΣ» за матеріалами I Міжнародної наук.-практ. конф. (Вінниця-Цюріх, 10 вересня 2021). Європейська наукова платформа, BOLESWA Publishers, 2021. С. 223–225.

2. Суходоля Ю. О. Сім'я як детермінанта розвитку дитини. *The process and dynamics of the scientific path* : collection of scientific papers «SCIENTIA» with Proceedings of the II International Scientific and Theoretical Conference (Athens, September 17, 2021). Athens, Hellenic Republic : European Scientific Platform. Vol. 2. P. 72–74.

3. Суходоля Ю. О. Соціальний інтелект як показник результативності функціонування освітньої системи. *Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)* : матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 24 червня 2022 р.) [Електронний ресурс] / Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.», каф-ра психології. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2022. С. 234–236.

4. Суходоля Ю. О. Загальнопсихологічні особливості соціального інтелекту молодших школярів. *Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи* : матеріали II міжнар. наук.-практ. конф. (м. Чернігів, 04

листопада 2022 р.) / Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів : Академія ДПтС, 2022. С. 448–451.

5. Суходоля Ю., Потапчук Є. Психологічний клімат сучасної української сім'ї. *Формування особистості сучасного фахівця як суб'єкта самотворення в умовах освітнього простору* : матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Хмельницький, 30 листопада 2023 р.) / Хмельницький національний університет, кафедра психології та педагогіки. Хмельницький, 2023. С. 308–311.

ВВАЖАТИ, що дисертаційна робота Суходолі Юлії Олегівни «Сім'я як чинник розвитку соціального інтелекту молодших школярів під час дистанційного навчання», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії, за своїм науковим рівнем та практичною цінністю, змістом та оформленням повністю відповідає вимогам пп. 6, 7, 8, 9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради Закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та відповідає напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми Хмельницького національного університету зі спеціальності 053 Психологія, галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

РЕКОМЕНДУВАТИ:

Дисертаційну роботу «Сім'я як чинник розвитку соціального інтелекту молодших школярів під час дистанційного навчання», подану Суходолею Юлією Олегівною на здобуття ступеня доктора філософії, до захисту.

Головуючий публічної презентації:
доктор психологічних наук, професор,
завідувач кафедри психології та педагогіки
Хмельницького національного університету

Таїсія КОМАР

